

Svetová medzivojnová literatúra

„Všetci sme stratení – stratení pre život v mieri.“

- po 1. svetovej vojne vznikajú v Európe nové štáty
  - vládnuce skupiny sa snažili získať vládu nad človekom
  - v literatúre **prevládala próza**, objavujú sa nové tendencie, t.j. **psychologizácia** (ponor do psychiky hlavnej postavy, ktorá má výčitky svedomia) a **lyrizácia** (časté používanie metafor, kontrastov, atď.)
  - z tohto literárneho obdobia pochádza **stratená generácia** = skupina amerických prozaikov (silne citovo založení), ktorí prežili koniec vojny v Európe a vyjadrovali pocity ľudí poznamenaných vojnou, často neschopných zmieriť sa s povojnovou skutočnosťou a zapojiť sa do povojnového života, autorkou pojmu *lost generation* bola Američanka žijúca v Paríži Gertrude Steinová, generáciu tvorili **najmä Američania Hemingway a Faulkner**
- témy: 1. svetová vojna, hospodárska kríza, nástup fašizmu, život emigrantov, individuálne problémy človeka (osamotenosť, depresie)
- **všetci autori, ktorí opisujú 1. svetovú vojnu, zdôrazňujú jej zbytočnosť a nezmyselnosť !**

Ernest Hemingway (USA)

- koniec 1. svetovej vojny prežil v Európe na fronte, bol to kontroverzný človek trpiaci depresiami (spáchal samovraždu)
- novela **Starec a more** --> boj starého rybára Santiaga o rybu, ktorú chce dovliecť na breh, preto **zápasí s dravými rybami**, ktoré mu ju zožerú a **zostane z nej len kostra**, hlavnou myšlienkou je, že **netreba sa vzdávať a bojovať do poslednej chvíle**, autor **za novelu získal Nobelovu cenu**
- román **Slnko aj vychádza** --> hlavná postava prekonáva **psychické sklamanie po skončení vojny**, o živote Američanov a Angličanov žijúcich v Paríži
- román **Komu zvoní do hrobu** --> obdobie **španielskej občianskej vojny**, profesor španielčiny z USA Robert bojuje ako dobrovoľník na strane republikánov, jeho úlohou je vyhodit' do vzduchu most a znemožniť tak prísun nepriateľských síl v čase útoku
- román **Zbohom zbraniam** --> romantický príbeh lásky anglickej ošetrovateľky Catherine a amerického poručíka **Fredericka**, ktorý pracuje ako dobrovoľník v talianskej armáde, Catherine zomiera pri pôrode ich dieťaťa (jej smrť je nepriamym dôsledkom vojny – vojna zabíja lásku), Frederick utečie z frontu a dáva navždy *zbohom zbraniam*
- Hemingwayov štýl písania:** využíval dokumentárny materiál, mužské postavy sú hodnovernejšie ako ženské, väčšina postáv je autobiografická, autor sa vyhýbal abstrakciám, prídavným menám a príslovkám, opis čohokoľvek býva zhustený, dialógy sú strohé (bez emócií)

Erich Maria Remarque (Nemecko)

- veľký **odporca vojny** a **predstaviteľ expresionizmu** (vo svojich dielach zobrazuje skutočnosť, zveličuje jej záporné javy, používa „živý“ slovník a kontrasty), **často patrila k stratenej generácii**
  - **hrdinovia** Remarqueových diel sú **v opozícii proti násiliu**, majú **zmysel pre humanizmus, lásku, priateľstvo a úctu**
  - **v tvorbe často opisuje životné osudy nemeckých emigrantov** (sám musel emigrovať)
- romány **Traja kamaráti** (hlavná myšlienka = oslava priateľstva), **Nebo nepozná obľúbencov**

román **Na západe nič nového !!!**

- v úvode románu motto: „*Správa o generácii, ktorú poznačila vojna, aj keď unikla granátom.*“

- **rozprávačom** je mladý vojak **Paul Bäumer** (citlivý chlapec píšuci básne), ide o **autobiografickú postavu**

- **hlavný hrdina a jeho spolužiaci zo septimy sa prihlásia na front** (presvedčí ich triedny profesor na gymnáziu, ktorý tvrdí, že vojna nič nie je)

- **Paul zabije iba raz** (má výčitky svedomia, zaumieni si, že napíše žene mŕtveho Francúza a finančne jej to vynahradí)

- postupne **vidia nezmyselné a zbytočné umieranie**, ich postoj sa mení – pociťujú k vojne odpor

- **Paul je spojovacím článkom života a smrti jednotlivých spolužiakov** (často sa s nimi rozpráva o vojne a o mieri)

- Paul Bäumer zomiera ako posledný v októbri 1918, keď rozhlas iba sucho oznamuje: „*Na západe nič nového*“

- **autor poukazuje na absurditu vojny a umierania** (Paul sa zamýšľa nad tým, aký zmysel má zabíjanie človeka človekom, aj keď stoja na opačných stranách frontu, obaja sú predsa obyčajní ľudia, ktorí ani nevedia, prečo prišli bojovať)

- Remarque využíva v diele **rozprávací slohový postup** (*ja-rozprávanie*) v kombinácii s **opisným a úvahovým slohovým postupom**, často **vnútorný monológ hlavnej postavy, zvolacie vety, rečnícke otázky**, ale aj **vonkajší monológ** (keď sa Paul prihovára nepriateľskému vojakovi)

- **kontrasty** (motýľ na prilbe mŕtveho vojaka, spev škovránkov a dunenie kanónov)

- autor občas používa **krátke, úsečné vety, čím stupňuje myšlienku** a zdôrazňuje jej význam (zároveň chce vyvolať u čitateľa určité napätie), **krátke vety strieda s dlhými**, plnými slovies, čím sa dej posúva dopredu

hlavná myšlienka = **osudy a pocity mladej generácie, ktorá sa ešte nenaučila žiť a už sa musela naučiť zabíjať**

Romain Rolland (Francúzsko)

- nositeľ Nobelovej ceny za celoživotné dielo, veľký humanista a pacifista

novela **Peter a Lucia !!!**

- protivojnové dielo **o tragickej láske dvoch mladých ľudí** na pozadí udalostí 1. svetovej vojny

- Peter je **chlapec zo zámožnej meštianskej rodiny**, citlivý a dobrý (väčší idealista ako Lucia), má staršieho brata Filipa, ktoré vojna veľmi zmení, **Petrova rodina má pasívny postoj k vojne**, matka ju berie ako povinnosť,

- Lucia žije s matkou, ktorá je tehotná, je **výtvarne nadaná**, ale **pre nedostatok peňazí nemôže študovať**, preto si zarába reprodukovaním obrazov slávnych maliarov a obrázky predáva v malých obchodíkoch (nie sú veľmi dobré, keďže jej chýbajú skúsenosti a nástroje), je **duševne vyspelejšia ako Peter**, lebo bola životom prinútená správať sa samostatne a zarobiť si na živobytie (vidí svet taký, aký je)

- dej **od 30. januára 1918 do 29. marca 1918**

- Peter a Lucia sa stretnú v metre, Peter je povolaný na front, no po zbombardovaní továrne, v ktorej pracuje Luciina matka, si už bez Lucie nedokáže predstaviť svoj život, **ich láska ale končí na Veľký piatok v r. 1918**, keď zomierajú **pri bombardovaní Paríža** pod troskami chrámu (chceli si tam sľúbiť vernosť) → **vojna sa nezastaví ani pred Bohom**

- v novele je **málo dialógu, prevažujú opisy a úvahy**, úvahy sa týkajú najmä nezmyselnosti vojny

- autor používa **veľa otázok a zvolaní**, opakuje celé vety alebo začiatky viet na zdôraznenie myšlienky

- motívom novely je, že **láska vo vojne nemá perspektívu a zomiera**

<i>Na západe nič nového</i>	<i>Peter a Lucia</i>
román	novela
vojna zasahuje priamo	vojna nezasahuje priamo
bojuje sa so zbraňami	bojuje sa láskou a vierou
rozprávačom je hlavný hrdina	rozprávačom je autor

Jaroslav Hašek (Česko)

román **Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války**

- okolnosti vypuknutia vojny, odchod na front a život v regimente sledujeme očami človeka úradne vyhláseného za „blba“ podľa zásady, že pravdu môže hovoriť iba dieťa alebo blázon

- hlavnou postavou je jednoduchý občan Rakúsko-Uhorska Josef Švejk (heroikomický hrdina), autor podáva prostredníctvom tejto postavy neudržateľné pomery v armáde, kde vládne nemorálnosť, alkoholizmus a chaos, kritizuje „hlavy pomazané“ (cisára a jeho príbuzných), Švejk je 50-ročný slobodný muž, vety často začínal: „*Já znám jednoho ...*“; živí sa predajom psov, ktoré ukradol, dostane sa do väzenia i blázinca, odkiaľ ho vyhodia, po vyhlásení vojny sa stáva vojenským sluhom u Katza, ktorý ho týra a prehrá Švejka v kartách (hlavná postava je veľmi prispôsobivá a prežije všetko)

Karel Čapek (Česko)

- pacifista a humanista, častým námetom jeho diel **vpád vedy a techniky do života človeka**, tvorca slova *robot*

utopická dráma **RUR** → vyjadruje obavy v osud ľudstva vo svete, kde sa vlády ujmú stroje, námetom je konflikt medzi robotmi a ľuďmi, ktorí ich využívajú, továreň chrlí roboty, nároky na nich sa zvyšujú, preto sa búrka a vraždia ľudí, ale i seba navzájom, v závere dvojica robotov, obdarená citom a žijúca ako ľudia, zachráni život na Zemi

Ďalší predstavitelia svetovej medzivojnovnej literatúry

Francis Scott Fitzgerald (USA) – román Veľký Gatsby

William Faulkner (USA) – román Blábot a bes (úpadok bohatej rodiny)

Thomas Mann (Nemecko) – novela Smrť v Benátkach (platonická láska staršieho spisovateľa k 14-ročnému poľskému chlapcovi), román Buddenbrookovci (generačný román o založení firmy, jej rozmachu a páde)

George Bernard Shaw (Írsko) – dráma Pygmalion (stávka starého mládenca s priateľom, že urobí z nevzdelanej predavačky kvetín kultivovanú dámu, dielo sfilmované ako *My Fair Lady*)

James Joyce (Írsko) – román Ulysses (cesta hlavnej postavy Dublinom)

Jiří Wolker (Česko) – vitalista, zomrel ako 24-ročný na týfus